

Daniel
Kalinowski

CZTERY SZLACHETNE PRAWDY

MOTYWY BUDDYJSKIE
W LITERATURZE POLSKIEJ
DO CZASÓW POZYTYWIZMU

KSIĘGARNIA
AKADEMICKA

CZTERY
SZLACHETNE
PRAWDY

MOTYWY BUDDYJSKIE
W LITERATURZE POLSKIEJ
DO CZASÓW POZYTYWIZMU

Rada naukowa:

dr hab. Krzysztof Kosior (prof. UMCS)

dr hab. Joanna Grela (prof. UJ)

dr hab. Przemysław Szczurek (prof. UWŕ)

Daniel
Kalinowski

CZTERY SZLACHETNE PRAWDY

MOTYWY BUDDYJSKIE
W LITERATURZE POLSKIEJ
DO CZASÓW POZYTYWIZMU

KRAKÓW
2021

Daniel Kalinowski
Akademia Pomorska, Słupsk
📧 <https://orcid.org/0000-0002-5179-0642>
✉ daniel.kalinowski@apsl.edu.pl

© Copyright by Daniel Kalinowski, 2021

Recenzent:
prof. dr hab. Andrzej Fabianowski, UW

Opracowanie redakcyjne:
Marta Stęplewska-Przybyłowicz

Projekt okładki:
Igor Stanisławski

ISBN 978-83-8138-299-1 (druk)
ISBN 978-83-8138-300-4 (on-line, pdf)
<https://doi.org/10.12797/9788381383004>

Na okładce wykorzystano fotografię rzeźby z kompleksu świątynnego
w Bodh Gaja (Indie)
Publikacja dofinansowana przez Akademię Pomorską w Słupsku

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA
ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel./faks: 12 431 27 43, 12 421 13 87
e-mail: publishing@akademicka.pl

Księgarnia internetowa: <https://akademicka.com.pl>

Spis treści

Wstęp. Wokół czterech szlachetnych prawd w literaturze polskiej	7
Historia o Buddzie trafia na ziemie polskie	23
Pustelnicy buddyjsko-chrześcijańscy w staropolskiej prozie i poezji	35
W teatrze staropolskim	44
Polskie odkrycia nauk Buddy	51
Najstarsze sygnały	51
Misje chrystianizacyjne i pierwsze spory z buddyzmem	59
Literackie projekcje Ignacego Krasickiego o Chinach	73
Bajki, czyli wariacje na tematy wschodnie	75
Idealistyczne Chiny	81
Jana Potockiego system azjatycki	89
Jeden z portretów	89
Szanujący się badacz	92
Pochlebstwa i podróżomania	103
Franciszka Karpińskiego i Stanisława Kostki Potockiego obrazy Wschodu	113
Karpiński i religijne Indie	116
Chiny w kompilacyjnym ujęciu Stanisława Kostki Potockiego	123
Kulturowe mury	133
Przez Syberię ku duchowej inności i buddyzmowi	137
Z perspektywy żołnierza	140
Perspektywa zesłańców	146
Potęga natury	153
Zniewoleni czy/i dzicy?	160

Kim są szamani?	170
Syberyjska świętość	178
Oceny kulturowe Gillera	184
Tymkowskiego projekt europeizacji Wschodu	189
Orientalne religie w oczach romantyków	199
Mit, marzenie, <i>Orientträume</i>	199
Romantyczne chrześcijaństwo a Wschód	205
Misjonarze i kolonizatorzy	211
Dharma Juliusza Słowackiego	223
Makata-jantra	223
Orientalizm Słowackiego i literaturoznawstw o	228
Gród słoneczny i kraina Sukhawati.....	233
Córka Słowa i matka Buddów.....	241
Kto się inkarnuje i dlaczego? Orientalna lektura <i>Króla-Ducha</i>	248
Ja-Duch, ja-bodhisattwa	256
Wyznanie wiary w <i>Królu-Duchu</i>	263
Dalekowschodnie treści a mitotwórstwo Słowackiego	275
Sposoby osiągania Niczego	279
Norwida podróż na Wschód?	285
Norwid jedzie do Chin	285
Orient w Norwidowskim systemie wartości	289
Literatura Norwida a kultura Orientu	299
Heroizm niepodróżowania	309
Otwarte zamknięcie	313
Bibliografia.....	319
Summary. The Four Noble Truths. Buddhist Motifs in Polish Literature until the Period of Positivism.....	355
Spis ilustracji.....	359
Indeks osobowy	363

Daleki Wschód, jego kultura, religia i historia zawsze fascynowały Europejczyków. Badanie dziejów tej fascynacji zrodziło się w XIX wieku, by w wieku XX na gruncie polskim zaowocować pracami tak kompetentnych badaczy, jak Jan Janów, Jan Reychman, Ananiasz Zajączkowski, Erazm Kuźma i wielu innych, z Danielem Kalinowskim włącznie. Na tle tego stanu badań praca Daniela Kalinowskiego zdecydowanie wyróżnia się, mając wszystkie zalety opracowania interdyscyplinarnego. Autor szczęśliwie pokonuje trudności, jakie stwarzają niepowiązane ze sobą strategie naukowe: literaturo- i religioznawcza. W jego rozważaniach właśnie łączy się aktualny stan wiedzy historycznoliterackiej z rozpoznaniem z zakresu buddologii.

z recenzji prof. dr hab. Andrzeja Fabianowskiego

<https://akademicka.pl>